

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.330.2024

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 3139 Pana Posła Daniela Milewskiego w sprawie „wspierania powrotów Polaków do kraju oraz zachęt do osiedlania się w Polsce osób polskiego pochodzenia”, przekazuję informacje pozostające we właściwości Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Zgodnie z informacją Głównego Urzędu Statystycznego o skali i kierunkach czasowej emigracji z Polski w latach 2004-2020 w końcu 2020 r., poza granicami kraju przebywało czasowo około 2 239 tys. osób na stałe mieszkających w Polsce. Najwięcej Polaków przebywało czasowo w: Niemczech, Wielkiej Brytanii, Holandii, Irlandii, Norwegii i Włoszech.

U podstaw decyzji migracyjnych często stoi sfera związana z prowadzoną w danym państwie polityką społeczną i dostępem do usług publicznych. Rząd polski podejmuje liczne inicjatywy w tym zakresie. Należą do nich:

- system wspierania rodziny, m.in. poprzez Program 800+, Program „Dobry Start”, zapewniający corocznie wsparcie dla wszystkich uczniów rozpoczynających rok szkolny;
- Program Maluch+, wspierający rozwój instytucji opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 - żłobków, klubów dziecięcych i dziennych opiekunów;
- rozwijanie instrumentów, pozwalających na łączenie ról rodzinnych i zawodowych – promowane jest zatrudnienie na część etatu, praca zdalna, uelastycznienie godzin pracy;
- umożliwienie korzystania przez osoby powracające z emigracji zarobkowej z dofinansowania na podjęcie działalności gospodarczej, które realizowane jest przez urzędy pracy, oraz z pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej realizowane przez BGK w ramach programu „Pierwszy biznes – Wsparcie w Starcie”;
- finansowanie z Funduszu Pracy kosztów postępowania nostryfikacyjnego lub postępowania w sprawie potwierdzenia ukończenia studiów na określonym poziomie dla Polaków, którzy studiowali za granicą (po zarejestrowaniu się w powiatowym urzędzie pracy jako osoba bezrobotna / osoba poszukująca pracy);
- zwiększenie aktywności zawodowej wśród kobiet;
- podwyższenie płacy minimalnej.

Jedną z platform wspierających polskich migrantów w procesie reemigracji jest *Portal Powroty*. Przygotowanie do powrotu do Polski po dłuższym pobycie za granicą wiąże się z koniecznością dopełnienia niezbędnych formalności i działań. Portal *Powroty* stanowi kompleksową bazę wiedzy dla Polaków, którzy zdecydowali się powrócić do kraju lub rozważają taką możliwość. Jego głównym celem jest dostarczenie rzetelnych informacji, niezbędnych do właściwego zaplanowania procesu przenosin i organizacji życia w Polsce.

Na portalu, dostępnym pod adresem www.powroty.gov.pl, można znaleźć mini poradniki video, aktualne wiadomości z mediów oraz, za pomocą formularza kontaktowego, zadać pytania związane z organizacją swojego powrotu do Polski. Odpowiedzi udzielają redaktorzy serwisu Powroty.gov.pl przy współpracy z ekspertami z administracji rządowej oraz samorządowej.

Działania wspierające migrantów powrotnych prowadzone są także przez urzędy pracy należące do sieci Publicznych Służb Zatrudnienia (Sieć Eures). Sieć oferuje następujące formy wsparcia migrantów powrotnych:

- Informacje i doradztwo: EURES dostarcza aktualne informacje na temat warunków pracy, przepisów prawnych oraz dostępnych ofert pracy w Polsce. Doradcy EURES pomagają również w procesie rejestracji w urzędach pracy oraz w korzystaniu z dostępnych form wsparcia,
- Projekty i Programy Wsparcia: EURES realizuje projekty, które mają na celu wsparcie migrantów powrotnych w reintegracji na rynku pracy. Przykładem może być działanie podjęte przez WUP w Krakowie, realizujące 4-letni program „Nowy start w Małopolsce z EURESem”. Wsparcie w projekcie koncentruje się na wykorzystaniu i wzmocnieniu potencjału osób powracających z zagranicy, pomoc w adaptacji oraz pozyskaniu i utrzymaniu zatrudnienia.
- Kampanie Informacyjne i Edukacyjne: EURES organizuje kampanie informacyjne, które mają na celu zwiększenie świadomości migrantów powrotnych na temat dostępnych form wsparcia oraz korzyści płynących z korzystania z usług sieci EURES.

Zgodnie z ustawą z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 497, z późn. zm.), popularyzacja wiedzy o ubezpieczeniach społecznych jest właściwością Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. ZUS od 2010 r., we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych, organizuje tzw. Dni Poradnictwa, przygotowywane dla Polaków, którzy pracują lub mieszkają poza granicami kraju. W ciągu 14 lat udzielano odpowiedzi na pytania dotyczące składek na ubezpieczenie społeczne, spraw emerytalnych, rentowych oraz związanych z chorobą lub macierzyństwem. W związku z tym ZUS przygotował specjalną publikację: *Poradnik dla Polaków pracujących lub mieszkających za granicą Najczęściej zadawane pytania*. W 2024 r. ukazała się trzecia rozszerzona edycja poradnika. Zakres przedmiotowy publikacji poszerzono o świadczenia zdrowotne, rodzinne oraz świadczenia dla osób bezrobotnych. Informacje te przygotowano w porozumieniu z Narodowym Funduszem Zdrowia oraz Ministrem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. W publikacji wskazuje się na prawa obywateli wynikające z przepisów unijnych i z przepisów dotyczących opuszczenia UE przez Wielką Brytanię, odnoszące się do następujących świadczeń: emerytur, rent, zasiłków chorobowych, macierzyńskich i pogrzebowych, świadczeń rodzinnych, świadczeń przysługujących w przypadku bezrobocia oraz świadczeń z opieki zdrowotnej. Poradnik zawiera również informacje o emeryturach i rentach dla osób, które mieszkają w państwach, z którymi Polska podpisała dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym. Poradnik ma charakter ogólny, dlatego ZUS zachęca w nim do kontaktowania się z odpowiednimi instytucjami, mogącymi udzielić odpowiedzi na bardziej szczegółowe pytania. Zaprasza również do uczestniczenia w Dniach Poradnictwa organizowanych w państwach członkowskich UE, w krajach spoza Unii, z którymi Polska zawarła dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym, oraz w formule zdalnej. Podczas Dni Poradnictwa eksperci ZUS przedstawiają ogólne informacje o przysługujących prawach i świadczeniach oraz udzielają odpowiedzi na zadawane przez uczestników pytania. Na stronie www.zus.pl, w zakładce dotyczącej Międzynarodowych Dni Poradnictwa – a także na

stronach konsulatów RP - znajdują się szczegółowe informacje o planowanych edycjach tej imprezy.

Systemy zabezpieczenia społecznego poszczególnych państw są autonomiczne i różnią się między sobą zakresem stosowania, metodami finansowania, warunkami nabycia uprawnień do ich pobierania oraz zakresem oferowanych świadczeń. Ochrona, którą gwarantują jest zwykle ograniczona zasadą przynależności terytorialnej. Państwa zawężają swoją odpowiedzialność w dziedzinie zabezpieczenia społecznego do obszaru swojego terytorium oraz grupy własnych obywateli. Osoby, które mieszkają i wykonują pracę w danym państwie, korzystają z ochrony w zakresie zabezpieczenia społecznego na podstawie wewnętrznych przepisów tego państwa. Jednakże, gdy osoby te zmieniają miejsce zamieszkania z powodów osobistych lub w celu wykonywania pracy zarobkowej, przepisy wewnętrzne stają się niewystarczające dla zapewnienia im uprawnień ubezpieczeniowych. Wówczas gwarancje ochrony zapewniają im akty prawa międzynarodowego w zakresie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego to międzynarodowe regulacje prawne, które uzupełniają prawo wewnętrzne tak, by chroniło osoby przemieszczające się przed negatywnymi następstwami ich mobilności w zakresie zabezpieczenia społecznego. W polskich warunkach prawnych, koordynację systemów zabezpieczenia społecznego zapewniają przepisy rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady - w relacjach z państwami UE oraz EFTA, a także - w stosunkach z innymi państwami - ratyfikowane umowy dwustronne o zabezpieczeniu społecznym. Zarówno rozporządzenia unijne, jak i zawarte przez Polskę bilateralne umowy o zabezpieczeniu społecznym:

- pozwalają na sumowanie okresów ubezpieczenia przebytych w różnych państwach w celu nabycia prawa do świadczeń;
- dają prawo do otrzymywania świadczeń w państwie poza krajem, w którym dana osoba jest/była ubezpieczona;
- zapewniają równe traktowanie obywateli państw UE w dostępie do świadczeń.

Powyższe gwarancje dotyczą obecnie osób przemieszczających się w obrębie 31 państw UE oraz EFTA, a także Zjednoczonego Królestwa oraz 15 państw, z którymi Polska podpisała stosowne umowy (Kanada, USA, Australia, Korea Płd, Izrael, Macedonia, Ukraina, Mołdawia, Mongolia, Turcja, Izrael, Białoruś oraz kraje b. Jugosławii - Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra i Serbia). Szczegółowe informacje w tym zakresie dostępne są na stronie internetowej MRPIPS: <https://www.gov.pl/web/rodzina/dsz-koordynacja-systemow-zabezpieceniaspolecznego>

Mimo iż zasadniczym celem aktów prawnych z dziedziny koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego nie jest stwarzanie zachęt do powrotu osób migrujących do państwa ich pochodzenia, zawarte w nich rozwiązania mogą w praktyce przyczynić się do realizacji tego celu. Z perspektywy Polaków powracających do kraju, czy osób polskiego pochodzenia planujących osiedlić się w Polsce, szczególnie istotne mogą być rozwiązania gwarantujące, że okresy ich kariery zawodowej za granicą zostaną zsumowane w celu nabycia przez nich prawa do świadczeń ubezpieczeniowych. Ma to istotny wymiar prawny i praktyczny, gdyż systemy zabezpieczenia społecznego poszczególnych państw zazwyczaj uzależniają nabycie prawa do świadczeń (szczególnie świadczeń długoterminowych: emerytur czy rent) od posiadania odpowiednio długiego okresu ubezpieczenia. Pracownik migrujący, podejmując zatrudnienie w różnych państwach, może w rezultacie mieć trudność

w osiągnięciu dostatecznie długiego, warunkującego uzyskanie świadczenia, okresu ubezpieczenia. Mogłoby to skutkować sytuacją, w której mimo opłacania składek ubezpieczeniowych w różnych państwach, w żadnym z nich nie uzyskałby świadczenia z powodu braku stażu ubezpieczeniowego, uprawniającego do jego pobierania. Przepisy rozporządzeń unijnych oraz umów dwustronnych dotyczące sumowania okresów ubezpieczenia zapobiegają takim sytuacjom i pozwalają na przyznanie świadczeń na podstawie łączonych okresów.

Równie istotne z perspektywy osób powracających lub przesiedlających się jest gwarantowane przepisami o koordynacji prawo do transferu już nabytych świadczeń z zabezpieczenia społecznego do aktualnego miejsca zamieszkania lub miejsca pobytu osoby uprawnionej. Zarówno unijne rozporządzenia nr 883/2004 i 987/2009, jak i zawarte przez Polskę bilateralne umowy o zabezpieczeniu społecznym przewidują, że świadczenia pieniężne uzyskane w innym państwie nie mogą zostać obniżone, zawieszane czy wstrzymane tylko z tego powodu, że świadczeniobiorca lub członkowie jego rodziny przenieśli miejsce zamieszkania do państwa innego niż to, w którym znajduje się instytucja odpowiedzialna za wypłacanie należnych im świadczeń. W ten sposób uchylone zostają krajowe klauzule terytorialne, w myśl których wypłata świadczeń pieniężnych następuje tylko, gdy osoba uprawniona do świadczenia mieszka na terytorium państwa zobowiązanego do jego wypłaty. Rozwiązania te ułatwiają decyzję o opuszczeniu kraju zatrudnienia/ubezpieczenia i powrocie do kraju pochodzenia bez obaw o utratę prawa do świadczeń.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej konsekwentnie podejmuje starania w celu rozszerzenia grupy państw, z którymi Polska podpisała dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym. W chwili obecnej prowadzone są negocjacje 5 nowych umów bilateralnych z: Japonią, Brazylią, Chile, Indiami, oraz Albanią. Każdorazowo priorytet negocjacyjny uzyskują umowy z państwami, w których istnieje potrzeba ochrony interesów ubezpieczeniowych dużej, sygnalizującej taką potrzebę, grupy obywateli polskich.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Aleksandra Gajewska

Sekretarz Stanu

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/